

Köksredskap från
Svensk Hemslöjd.



Tälja, dreja, sticka eller brodera?

– handarbetets nya guldålder är här

Har du gått en keramikkurs, börjat tälja, dreja, sticka eller brodera? Inreder du hellre med något som bär spår av den skapande handen än med något massproducerat? Intresset för hantverk har vuxit stadigt de senaste åren för att fullkomligt explodera under pandemin. Miljömedvetenheten, jakten på personlig inredning och längtan bort från skärmarna är alla bidragande faktorer.

TEXT HEDVIG ANDERSSON

FÖRENINGEN SVENSK HEMSLÖJD grundades 1899 av textilkonstnären och hemslöjdspionjären Lilli Zickerman med syfte att driva en butik som säljer slöjd och konsthantverk av högsta kvalitet. Butiken, som firar 122 år i år, ligger i dag på Norrlandsgatan i Stockholm. Här säljs handsnidade skärbrädor, ullpläddar och slöjdade dekorationer i trä, men också material för att själv skapa. Jenny Berge är butikschef och märker tydligt av ett ökat intresse, både för att köpa och inreda med hantverk och för att själv sticka, brodera eller väva mattor.

– Jag tror att det delvis handlar om att många har blivit mer kräsna med kvalitet och att man söker det unika. Miljörörelsen har också påverkat mycket. Man vill köpa hållbart, miljövänligt och lokalproducerat. Det har betytt mycket för oss och för alla som håller på med konsthantverk och slöjd.

Siffrorna talar sitt tydliga språk. Omsättningen

i butiken har vuxit stadigt de senaste åren, totalt med 16 procent sedan 2015. Även om bristen på turister slagit hårt mot verksamheten det senaste året finns det andra effekter av pandemin som varit mer gynnsamma.

– Vår handarbetsavdelning har ökat med flera hundra procent det senaste året. Många har suttit hemma och skapat själva. Handarbete har verkligen blivit populärt och många syr till exempel ryamattor nu. Från att vi sålt ungefär tre ryakit i månaden innan pandemin, säljer vi nu tre i veckan.

Mellan 30 september och 3 oktober ordnas för tredje året i rad Stockholm Craft Week. Då samlas hantverkare, konstnärer och konstnärskollektiv, gallerier och andra utövare från hela landet i Stockholm för utställningar, workshops och prova på-tillfällen. Stiftelsen Konsthantverkscentrum är den operativa drivkraften bakom initiativet. →



De täljda skedarna är formgivna av Deitrich Streammler och säljs på Svensk hemslöjd. Där säljs även Åsa Kax ryakudde *Ranunkel* och rotskålen i björkrot av slöjdaren Lola Zackrisson, hemmahörande i Västerbotten.



– Vi ser ett behov av att sprida kunskap om samtida hantverk och konsthantverk. Vi har många utövare som arbetar på hög nivå i Sverige, även ur ett internationellt perspektiv. Utbildningarna på HDK, Steneby och Konstfack skapar en stark generation konsthantverkare och har gjort det ganska länge. Samtidigt finns det inte så många platser som synliggör konsthantverk, säger Maj Sandell, vd för Konsthantverkscentrum.

Även på Konsthantverkscentrum ser man ett ökat intresse för det handgjorda.

– Det går åt rätt håll, både för professionellt konsthantverk och för att vara verksam på amatörnivå. Vi har blivit väldigt digitala, inte minst det senaste året, vilket föder ett behov av att skapa. Vi har också ett behov av att ta del av professionellt konsthantverk, som har kvaliteter som massproducerade produkter inte har, fortsätter hon.

TITTAR MAN PÅ INTRESSET för hantverk och konsthantverk de senaste 100 åren har det gått i vågor.

– Runt 1900 hade hantverk och slöjd jättehög status. Det fanns en vurm för hantverk och för det svenska. Hemslöjd var hett och man kunde till exempel köpa sin folkdräkt på NK, säger Jenny Berge.

På 1960- och 70-talen var konsthantverket ofta politiskt. 1990-talets konsthantverk beskriver Maj Sandell däremot som platt och ytligt.

– På 90-talet var formområdet inte så djuplodande. Men i det föddes en rörelse som ville bryta igenom den ytliga 90-talsformen. Bland annat stod Zandra Ahl och Uglycute för en viktig utveckling runt millennieskiftet. Det föddes mycket bra ur det oinspirerande 90-talet, säger hon.

Var befinner vi oss då i dag? När de flesta tillbringar

största delen av sin vakna tid framför olika skärmar och när mycket av det som förr gjordes för hand görs av maskiner, är det lätt att tro att hantverk och slöjd är något som framförallt tillhör det förgångna. Men det är bara delvis sant. Även om det mesta vi köper i dag är massproducerat, ofta tusentals mil bort i andra länder, så finns det utan tvekan en i allra högsta grad levande hantverkstradition inom landets gränser. I Högsjö mellan Örebro och Norrköping binder Johan Thorslund tunnor enligt flertusenåriga traditioner, i Sundborn ägnar sig inskriptionshuggaren Annika Petersson åt att skapa stentavlor med antika metoder och den anrika svenska glastillverkningen har på senare tid återigen utmärkt sig internationellt. Överallt i landet finns korgmakare, pälsmakare, bokbindare, smeder, ullspinnare, möbelsnickare och glasmästare som skapar konst och bruksföremål enligt uråldriga metoder. Även där man kanske minst anar det, mitt i centrala Stockholm, gömmer sig verkstäder för traditionellt hantverk. I Vasastan tillverkar Julia Kalthoff handgjorda yxor och några kvarter bort driver Andreas Nobel och Joakim Zickert Johannesverkstaden. Där utforskar de sedan ett år tillbaka vad som händer med designprocessen och slutresultatet när man väljer bort maskiner och skapar allt för hand. I den svala källarlokalen står en kopia av en 1700-talsvarv och på det sågspånstäckta golvet samlas en brokig skara bord och pallar som tillverkats helt för hand.

– Mycket som tillverkas i dag är väldigt komplext gjort. Det blir abstrakt och alienerande. Detta är en experimentverkstad och vår ambition är att bli bättre formgivare och göra bättre, finare grejer. Vi har märkt att det blir lättare om man inte använder maskiner, säger Andreas Nobel. →

Hantverk eller konsthantverk?

Hantverk syftar på bruksföremål som är skapade för hand. Konsthantverk har i första hand ett konstnärligt syfte och fyller inte någon annan funktion.

STOCKHOLM CRAFT WEEK

Stockholm Craft Week anordnas av Konsthantverkscentrum, Konsthantverkarna och Svensk form. Initiativet äger rum 30 september till 3 oktober i form av utställningar, workshops och prova på-tillfällen över hela Stockholm.

3 PER VECKA

Tre kit för att göra ryamattor har Svensk Hemslöjd sålt varje vecka under pandemin – att jämföra med tre i månaden innan.

Keramikern Calle Forsberg
är en av utställarna på
Stockholm Craft Week.



*"Häromdagen såg jag en
18-åring som timrat en stuga
efter att ha lärt sig på Youtube"*

FOTO: KARIN B. JÖRKOUST





55

55 hantverkare, konstnärer, konstnärs-kollektiv och gallerier ställer ut på årets upplaga av Stockholm Craft Week.

Till vänster ses broderi från Svensk hemsöjd. Nedan *Medaljong* av Anna Berglund, som är en av deltagarna på Stockholm Craft Week

”Det finns ett annat liv i det handgjorda, det finns nyanser. Att arbeta för hand gör mig till en bättre designer”

Han och Joakim Zickert vill bort från den perfektion som de menar präglar mycket av den samtida formgivningen.

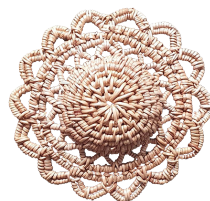
– I en maskinverkstad drivs man av längtan efter perfektion, det kommer med maskinerna. Den perfektionen är något som industritillverkade möbler lider av. Jag menar inte att jag tycker att det ska vara slarvigt gjort, det är det värsta jag vet, men det finns ett annat liv i det handgjorda, det finns nyanser. Att arbeta för hand gör mig till en bättre designer, fortsätter han.

ÄVEN OM INGEN AV DEM tror att det handgjorda kommer att slå igenom på bred front eller ersätta det massproducerade är de inte heller oroliga för att traditionella hantverksmetoder riskerar att förvinna.

– Man pratar ibland om att traditionellt hantverk kommer att dö ut, men det tror jag inte att man behöver vara rädd för. Barn kommer alltid att vilja tälja och skapa saker. Häromdagen såg jag en 18-åring som timrat en stuga efter att ha lärt sig på Youtube, säger Joakim Zickert.

Jenny Berge vittnar om en liknande utveckling.

– Så här stort har intresset för hantverk inte varit på flera decennier och nu kommer en ny generation intresserade. Stickningen har boomat och är stor igen. Intresset för broderi har vuxit långsamt och kommer nog att hålla i sig länge. Vi håller på att rensa ut plast till förmån för trä, och det finns en ull- och linnestrend. ■



Näverbricka och brosch i björkrot av mästerslöjdaren Gunnel Eriksson i Västerbotten. Båda föremålen från Svensk hemsöjd.